

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ

Збірник матеріалів

**XXVIII підсумкової науково-практичної
конференції викладачів**

24 лютого 2026

Київ 2026

УДК 061.3(063)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XXVIII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. Т.В. МАРЕНИ, Київ: МДУ, 2026. с. 353

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол № 9 від 25 лютого 2026 року)

Редакційна колегія:

Голова Марена Т.В., в.о. ректора МДУ, кандидат економічних наук, доцент;

Члени редколегії Безчотнікова С.В., доктор філологічних наук, професор;
Задорожня-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, професор;
Демидова Ю.О., проректор з науково-педагогічної роботи та молодіжної політики МДУ, кандидат педагогічних наук, доцент;
Калініна С. П., доктор економічних наук, професор;
Константинова Ю. В., кандидат історичних наук, доцент;
Марена Т.В., кандидат економічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи;
Мельничук І. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Павленко О.Г., доктор філологічних наук, професор;
Пирлік Н. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Романцов В.М., доктор історичних наук, професор;
Сабадаш Ю. С., доктор культурології, професор;
Тарасенко Д. Л., доктор економічних наук, професор.

Збірник містить матеріали XXVIII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 24 лютого 2026 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, екології, кібербезпеки, документознавства, культурології, журналістики, філології, літературознавства, методик викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

© Маріупольський державний університет, 2026

Anna Chechel
Doctor of Science (Economics), Professor,
Head of Department (Public Management and Administration),
Mariupol State University

**WOMEN'S ENTREPRENEURSHIP UNDER FORCED DISPLACEMENT: RESILIENCE,
ADAPTATION AND THE POTENTIAL FOR UKRAINE'S RECOVERY**

This paper presents the results of a study on the development of women's entrepreneurship in Ukraine under the conditions of full-scale war and large-scale forced displacement. Particular attention is paid to the experiences of women entrepreneurs who were compelled to relocate their businesses from conflict-affected areas and rebuild them within host communities in Ukraine and abroad. Based on empirical data, qualitative interviews, and analytical generalisation, the paper identifies key challenges, adaptive strategies, and transformational business practices. The findings highlight the vital role of women's entrepreneurship in fostering socio-economic resilience, social cohesion, and post-war recovery in Ukraine.

Keywords: women's entrepreneurship, forced displacement, war, resilience, social economy, Ukraine's recovery.

Russia's full-scale invasion of Ukraine has caused unprecedented levels of internal and external displacement, widespread destruction of economic infrastructure, and severe disruption of livelihoods. Within this context, women's entrepreneurship has emerged as both a survival mechanism and a strategic resource for sustaining local economies and communities [1].

Women entrepreneurs who were forced to flee active combat zones or occupied territories face multidimensional vulnerability, combining economic losses, psychological trauma, increased caregiving responsibilities, and the urgent need to re-establish income-generating activities. At the same time, this group demonstrates a high degree of agency, adaptability, and innovation. Their entrepreneurial practices extend beyond profit generation, often incorporating social responsibility, community support, and solidarity-based approaches [2].

From a policy and academic perspective, analysing women's entrepreneurship under forced displacement provides valuable insights into the intersections of gender, resilience, economic recovery, and governance in crisis and post-conflict settings [3].

The study is based on a mixed qualitative methodology that integrates:

- survey data collected from women entrepreneurs who relocated their businesses within Ukraine;
- in-depth semi-structured interviews with women business owners across sectors, including services, manufacturing, creative industries, and social entrepreneurship;
- analysis of institutional and policy frameworks supporting entrepreneurship in host communities;
- case studies of business relocation to the United Kingdom as an example of cross-border entrepreneurial adaptation.

The research draws on theoretical approaches from gender studies, economic sociology, public governance, and resilience theory. This interdisciplinary framework enables an understanding of entrepreneurship not only as an economic activity but also as a socially embedded process shaped by crisis, displacement, and structural constraints [4].

The findings reveal several recurring challenges that shape the entrepreneurial trajectories of displaced women:

- the loss of tangible and intangible assets, including equipment, premises, supplier relations, and customer networks, significantly weakens business continuity and competitiveness;
- limited access to financial resources, such as start-up capital, credit, and grant funding, constrains the ability to restart or scale businesses in new locations;
- administrative and regulatory barriers, particularly in the context of rapid relocation, complicate business registration, licensing, and compliance processes;
- the intensification of unpaid care work, including childcare and eldercare, disproportionately affects women entrepreneurs, limiting their time and capacity for business development;
- psychological stress and emotional exhaustion undermine decision-making, strategic planning, and long-term vision.

In addition to these structural challenges, displaced women entrepreneurs often encounter less visible barriers, such as the devaluation of prior professional experience, gender stereotypes, and insufficient gender sensitivity in entrepreneurship support programmes [5].

Despite these constraints, the research documents a wide range of adaptive and transformational strategies employed by women entrepreneurs:

- Adoption of flexible business models, including online services, home-based enterprises, and micro-entrepreneurship;

- Diversification of products and services to meet the needs of host communities and new markets.
- Growth of social entrepreneurship, where economic activity is combined with social impact, including support for other displaced persons;
- Engagement in networks of solidarity, such as women-led business communities, peer support groups, and international mentoring programmes;
- Integration of resilience and sustainability values into business strategies and organisational cultures.

These practices indicate a shift from survival-oriented entrepreneurship towards more resilient, socially embedded, and purpose-driven business models.

Women's entrepreneurship, which developed or transformed during the war, holds significant potential for Ukraine's post-war recovery. Its contribution extends beyond economic indicators and includes:

- job creation at the local and community levels;
- revitalisation of economic activity in host and return communities;
- strengthening of social capital and trust;
- promotion of inclusive and sustainable economic practices.

To unlock this potential, policy frameworks must move beyond short-term humanitarian assistance and towards integrated strategies that recognise displaced women entrepreneurs as key actors in recovery and development. This includes access to finance, tailored business support, mentorship, and gender-responsive public policies [6].

Women's entrepreneurship under forced displacement should be understood not merely as a response to crisis but as a form of active participation in sustaining and rebuilding economic and social life. The experiences of Ukrainian women entrepreneurs demonstrate resilience, leadership, and innovation that deserve systematic recognition and support.

By incorporating gender-sensitive and displacement-aware approaches into entrepreneurship policy and recovery planning, Ukraine can harness the transformative potential of women-led businesses as a cornerstone of sustainable post-war reconstruction.

References

1. Bullough, A., Renko, M., & Myatt, T. (2014). Danger zone entrepreneurs: The importance of resilience and self-efficacy for entrepreneurial intentions. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 38(3), 473–499. <https://doi.org/10.1111/etap.12006>
2. UN Women. (2022). *The impact of war and displacement on women's economic empowerment in Ukraine*. United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of

Women.

<https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications>

3. Roundy, P. T., Brockman, B. K., & Bradshaw, M. (2017). The resilience of entrepreneurial ecosystems. *Journal of Business Venturing Insights*, 8, 99–104.

<https://doi.org/10.1016/j.jbvi.2017.08.002>

4. Mariupol State University. (2025). *Report on the development of Ukrainian women's businesses displaced from conflict-affected areas to host communities in Ukraine* [PDF]. Mariupol State University, Internationalisation Office. <https://mu.edu.ua/c/4aya4>

5. Chechel, A. O., & Tarasenko, D. L. (2024). **Development of Social Entrepreneurship in Ukraine under Conditions of Increased Turbulence of the External Environment.** *Scientific Perspectives*, 3(45), 454–465. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-3\(45\)-454-465](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-3(45)-454-465)

6. Prokopenko, O., Jarvis, M., Shahnazaryan, N., Chechel, A., Sapiński, A., & Batsenko, L. (2025). Bridging Risk Ethics and Sustainability: A Data-Driven Study of Ethical Leadership Practices in Risky Business Environments. *Business Ethics and Leadership*, 9(2), 211-224.

DOI: [https://doi.org/10.61093/bel.9\(2\).211-224.2025](https://doi.org/10.61093/bel.9(2).211-224.2025)

Зелінська Марина,
кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Маріупольський державний університет

РОЛЬ СИЛЬНОГО ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРА В СУЧАСНОМУ СВІТІ: МІЖ ТРАНЗИТОМ ДЕРЖАВНОСТІ, КРИЗОЮ ЛЕГІТИМНОСТІ ТА МОБІЛІЗАЦІЄЮ ІДЕНТИЧНОСТІ

У сучасному світі проблема ролі сильного політичного лідера постає в контексті глибоких трансформацій державності, зумовлених зростанням кількості держав зі зниженою інституційною спроможністю, ерозією публічної влади та кризою легітимності політичних інститутів. У науковій літературі ці процеси найчастіше описуються через концепти *weak state* та *failed state*, які акцентують увагу не стільки на масштабах держави чи рівні її ресурсного забезпечення, скільки на здатності виконувати базові функції управління та продукувати політичні блага для громадян [8, с. 1–5]. У таких умовах постає сильний політичний лідер